

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

Elever på skoler i Sydslesvig har bidraget til de tekster, der indgår i en væsentlig del af materialet i den danskfaglige del. Forløbet er gennemført i foråret 2016, hvor eleverne i 8. klasse har arbejdet med beretning som tekstgenre – herunder biografi og livsfortælling. At skulle forholde sig til egne livsfortællinger i en periode af livet, hvor alt ligger foran én og hvor man næppe fokuserer på de elementer, der har formet én hidtil, er et spændende arbejde på mange måder. Dels fordi det i denne kontekst "tvang" eleverne til at reflektere over deres egen identitet som sydslesvigere med flere sprog under huden. Hvem er jeg egentligt? Hvorfor går jeg i en dansk mindretalsskole i Nordtyskland/Sydslesvig? Dels fordi at skrive i en særlig form og reflektere sproget udfordrer de danskfaglige kompetencer på nye måder. At foretage kvalificerede sproglige valg og sætte teksten sammen med billeder i en multimodal tekst var særligt udfordrende, for hvordan kan billedet på én måde sige mere eller mindre end det, eleven skriver? Og var der en særlig sydslesvigsk ikonotekst?

I en tid, hvor de store fortællinger ikke længere er bærende, får den lille selvfortælling plads, og i dette materiale ligger der et dannelsesgrundlag, som på en gang fremhæver elevens egen selvbiografi, men set i en mindretalssammenhæng og i forhold til dannelse og identitet, så spiller den særlige mindretalsfortælling også en rolle, for hvilken gavn har man af at fortælle sig selv, hvis man ikke kan se hvilken større fortælling, man er en del af? Derfor er der rige muligheder for at dykke ned i de historiske fortællinger om et mindretal og spejle det med det man ser blandt de unge i dag. I de tekster man kan møde afspejles jo en moderne selvfortælling om tilhørsforhold og identitet.

Sprog er en læringsressource og det er gennem sproget, at eleverne repræsenterer deres verden. Som lærer er det derfor vigtigt, at vi hjælper eleverne til at blive bevidste om de sproglige valg, de træffer, når de arbejder med tekster i forskellige genrer. Særligt i et flersproget læringsrum spiller sproget en endnu større rolle, fordi sprog er identitetsskabende og kulturbærende ikke bare i en kultur, men i mange. Mange elever i Sydslesvig har både tysk, dansk, frisisk og plattysk at byde ind med. I en sydslesvigsk skoletradition har det mundtlige sprog altid spillet en stor rolle gennem mange år. At tale dansk har været et væsentligt omdrejningspunkt for forståelsen og tilblivelsen af mindretallet. Men i dag ved vi, at sprogtilegnelse, læsning og især skrivning er hinandens forbundne. Derfor kan arbejdet med skrivning af tekster ikke kun styrke læsningen, men også ordforrådet og sprogforståelsen. Og så fastholder skrivningen struktur og mønstre.

I forhold til skrivning og skivedidaktik lægger læremidlet sig op ad nyere definitioner af **literacy**, hvor skrivning skal ses i et sociokulturelt perspektiv. Skrivning er personlig, men man lærer at skrive i kontekst med andre. Derfor har vi ikke kun et erkendelsesteoretisk syn på skrivning, som har været og er et meget fremherskende syn i skolerne, men også et mere kommunikativt og funktionelt syn på skrivning. Eleverne skal **lære at lære** gennem skrivning og de skal lære, at sprog og genre skal spille sammen for at kommunikere tydeligt. At skrive en biografi er en sproghandling, hvor det man tænker om verden og livet forløber i sproget. Derfor udvikles tankerne også gennem den sprogliggørende proces. Skrivningen kan fastholde strukturer i genre, skabe overblik og klassificere begreber osv. og på den måde bliver skrivningen mere end en kulturteknik, - nemlig en literacykompetence. Her spiller også tekstbegrebet en rolle, eftersom forskellige fags tekster kræver

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

viden om grundlæggende genrer, deres sprog og strukturer, både læsemåde og skrivemåde. Professor Steve Graham og Ph.d. Michael Herberts forskningsprojekt *Writing to Read*, 2010, som samler de sidste 30 års forskning i sammenhæng mellem læsning og skrivning og den amerikanske forsker i literacy, Timothy Shanahan, taler om at krydse "et landskab" i denne proces. Dette landskab er et landskab af literacy, der inviterer eleven i skolen til at **se, lytte, læse, skrive, tale og producere analoge og digitale tekster med det formål at kommunikere med hensigt i forskellige sammenhænge**. I det krydsfelt mellem mange modaliteter styrkes skrivningen ved hele tiden at suppleres af og interagere med andre modaliteter. Så skrivningen som receptiv og produktiv del af et fag skal netop integreres med andre funktioner, fordi skrivningen fastholder, genfortolker og udvikler mening (Kress, Leuwen, 2006) Af samme grund kan man med fordel lade de forskellige fags tekster i dette læremiddel gå i sprogspil med hinanden. Men landskabet er også et sprogligt område, der krydses. Hverdag krydser eleverne i mindretallet mellem flere forskellige sprog og i den transformation mellem sprogene er det af allerstørste betydning, at eleverne lærer præcis hvornår skiftet sker, mundtligt som skriftligt, men ikke mindst bliver bevidst om, at der også kan være en slags "helle" i landskabet, hvor sprogene udvikler sig. I lydfortællingen, hvor Hanne fortæller om sin tid i Flensborg kan man iagttage dette sprogskifte mellem sønderjysk, rigsdansk, plattysk og tysk. Og Hanne bruger det bevidst til at understrege det, hun fortæller om.

Målet med læremidlet "Bliv klog på mindretallet" har flere danskfaglige positioner. Som lærer på 6. – 8. klassetrin kan man anlægge forskellige vinkler afhængigt af det faglige og læringsmålsorienterede fokus i klassen. Læremidlet er didaktisk og denne vejledning tager sit tekstteoretiske udgangspunkt i begreberne identitetsdansk, kommunikationsdansk, basisdansk og kreativitetsdansk fra "*Dansk som undervisningsfag*" af Jens Jørgen Hansen. Dansk lærerforening 2012. I denne del er der fokus på danskfaget, men læremidlet peger også fra danskfaget ud i andre fag, som tysk, samfundsfag og historie.

IND I DANSKFAGET – AT SKRIVE BIOGRAFIER I SLUTNINGEN AF MELLEMLINNET OG I OVERBYGNINGEN

I materialet lægges der op til, at målgruppen for materialet selv arbejder med biografi som genre og udarbejder egne multimodale tekstproduktioner – som selvbiografi.

På dette trin fra 6. klasse mod 8. klasse bør elevernes skriveudvikling være konsolideret, således at vi kan forvente en sikkerhed i at skrive i formelle situationer. I kompetencemålene, beskrevet i Fælles Mål, skal eleverne arbejde med mål fra "**Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer**" mod "**Eleven kan udtrykke sig forståeligt, klart, varieret i skrift, tale, lyd og billede i en form, der passer til genre og situationen**". Netop på disse trin stiger kravene til fremstillingsformen og sikkerheden i forhold til genrer og situationer. For at kunne skrive sig frem til en biografi på 8 klassetrin er der en progression i forhold til målparrene: At kunne planlægge, forberede, fremstille, respons, korrektur og præsentation og evaluering.

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

Biografien kan være en multimodal tekst, der fx består af skrift og billede, men dette kan varieres i mange sammenhænge. Samspelet mellem billede og tekst, tekstens ikonografi, er en særlig vanskelig sag, for hvordan skal billedet, der sættes sammen teksten, fungere? Som et supplement til teksten, altså symmetrisk, eller så det udvider forståelsen komplementært, eller skal billedet fungere kontrapunktisk og dermed mere litterært lægge nye betydninger ind i forståelsen. Det afhænger naturligvis af kommunikationskonteksten og situationen. For eleverne skal jo ikke bare skrive løs om de tanker, de gør sig om livet forstået baglæns, men de skal lære at rette tekstens sprog til mod læseren og situationen og målgruppen, der skal læse om dem. I det konkrete materiale har ikke alle elever været lige bevidste om deres egen forståelse af det at tilhøre et mindretal og heller ikke alle tænkte over den situation at andre skulle læse om deres liv og tanker. Men processen satte mange tanker i gang og for nogle var det måske første gang, de rigtig blev tvunget til at reflektere sproget, identiteten og livet bagudrettet i en systematisk form. At skrive en biografi er ikke en velkendt situation, men en mere ukendt form for eleverne. Og dog er beretningen noget af det mest centrale som en grundlæggende struktur og dette bygger formen netop på. I materialet lægges der op til, at målgruppen for materialet selv arbejder med biografi som genre og udarbejder egne multimodale tekstproduktioner.

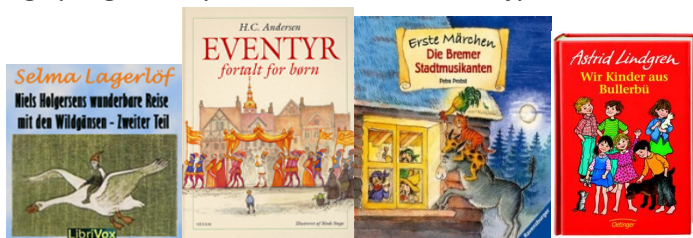
De danskidaktiske positioner er først og fremmest med udgangspunkt i begrebet "identitetsdansk". Danskfaget er et identitetsfag. Det er elevernes oplevelse og forståelse af tekster i bred og specifik forstand, der skal føre til en udvikling af den sproglige, kulturelle og personlige identitet. Denne dannelse er dog livslang, men grundstenene skabes i netop danskfaget. I en mindretalsammenhæng og i en flersproget situation har dannelsen særlige vilkår. Det er især igennem sproget, at tilknytningsprocessen pågår og såvel æstetisk forståelse, indlevelsesevne, etisk og historisk forståelse er væsentlige elementer. De producerede tekster, du kan møde i dette materiale er alle udtryk for et eller andet tilknytningsforhold, såvel de skrevne tekster, som videos og lydoptagelser. Derfor lægger materialet også op til at arbejde med den forståelse og fortolkning af identiteten, der kan læses og forstås gennem produktionerne, som alle er en del af en kulturkontekst med en særlig æstetik og en særlig historisk forståelse.

At skrive sig egen biografi og dele den med andre i en *kommunikationskontekst* er en anden del af materialet. For hvordan fremstiller man sig selv. Selvfremstillingen lægger sig op ad forskellige undergenrer af beretningen som teksttype. Autofiktion som genre, der netop nu er særdeles populær, leger med fiktion og virkelighed på en ny, både i kunstnerisk form eller mangel på samme. Som lærer er det derfor vigtigt at stille præcise kriterier for hvilken form, der skal kommunikeres, fordi de sproglige virkemidler spiller en afgørende rolle, såvel som de modaliteter, der skal understøtte teksten. Skriveprocessen af biografien hører også til de mest *basale kundskaber* i dansk, - at sætte en tekst sammen, så den fungerer. Mange elever har dog umiddelbart svært ved at planlægges skriveprocessen i genren. Vi anbefaler derfor både at arbejde med både form og indhold inden selve skriveforløbet, så eleverne stilladseres og støttes. Den kreative del af danskfaget handler her om at sætte den multiple tekster sammen, så billede, lyd og tekst fungerer som et æstetisk udtryk. Samstillingen giver nye muligheder, for hvordan skal jeg give udtryk for min identitet gennem billedet, mit tilhørsforhold i Danmark?

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

Her fortæller en midaldrende mand i en biografi i anden sammenhæng om at vokse op med bøger og sprog i det tyske mindretal i Sønderjylland i 1960'erne.

"Min mor læste op for alle os børn om aftenen, inden vi skulle i seng. Hun læste op i tysksprogede bøger og billedbøger, men det var som regel nordisk litteratur, som fx **Niels Holgersens vidunderlige rejse gennem Sverige, H.C. Andersens eventyr osv.** Også Brødrene Grimms eventyr blev fortalt på tysk. Men vi talte om historierne på dansk. Det faldt ikke naturligt at gøre det på tysk, men som voksen har jeg tænkt, at oplæsningen på tysk gav mig sproget. "

De udvalgte bøger og sammensætningen viser, at billederne skal supplere teksten symmetrisk. Vi får de samme oplysninger i billedet som i teksten, men en enkelt dansk titel er med. Den nye betydning kan være, at H.C. Andersen trods alt skulle læses på dansk og læseren skal forstå, at det at udvikle sig og vokse ind i et sprogligt mindretal, er en flersproget situation, og at læringen, for at den lykkes, er eksplicit. *Oplæsning på tysk, men samtale på dansk.* I det lille eksempel er der mange oplysninger at læse ud af tekstens ikonografi. Hvorfor mon bøgerne er sat op på denne måde og hvilken én fortælling spiller en større rolle end andre? Og hvorfor mon H.C. Andersens eventyr læses op og Grimms eventyr fortælles?

Sammenstillingen kan imidlertid også være meget andet, fx selvproducerede tekster og tegninger, billeder, fotos, collage, lydclip, links osv. afhængigt af præsentationsrummet. Jo dygtigere eleverne er, jo bedre kan de lege med sammenstillingerne. Typisk vil de anvende andre modaliteter til at understrege symmetri mellem billede og tekst, men de bør også lære, at billedet kan sige mere end teksten og udvide fortolkningen eller direkte underspille eller lege med læserens forståelse. I materialet fra DanskLærerforeningen "Min historie" (2010) Raahauge m.fl. kan man finde eksempler på flere biografier med autobiografiske træk og spændende sammenstillinger mellem fortælling og billede.

ANDRE KOMPETENCEMÅL

Teksterne i den danskfaglige del giver indblik i udvalgte biografier fra elever på 8.klassetrin fra Sydslesvig, et blik ind i en yngre kvindes livsverden og en ældre kvindes fortælling i lyd og med tekst. Hver af de tre generationer fra Sydslesvig har en del til fælles både sprogligt og identitetsmæssigt, men tiden, der adskiller dem, giver os også indblik i en livsverden under forandring i forhold til at være mindretalsborger og sydslesviger.

Færdighedsmål (undersøgelse) som fx "**Eleven kan undersøge samspillet mellem genre, sprog, indhold og virkelighed**" og vidensmål som "**Eleven har viden om genrer, sprog, symbolik, forfattere, værk og fortæller**" kan være afsæt for arbejdet med biografierne på genre- og på sprogniveau.

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

Desuden kan færdighedsmål(fortolkning) "**Eleven kan fortolke egne og andres fremstillinger af identitet i tekster**" samt vidensmål "**Eleven har viden om identitetsfremstillinger**" danne udgangspunkt for arbejdet med identitetsdannelse i faget dansk med blik for måske en mindretalsforståelse og interesse for det flersprogede element i hverdagen og i læringen i skolen. For hvad vil det egentlige sige at være dansk? Ikke kun i mindretallene er der behov for at stille det spørgsmål, men folkeskolen rummer jo mange danskheder og her ville det være relevant at tage spørgsmålet op. Det kan sættes i forhold kompetencemål(fortolkning). "**Eleven kan forholde sig til kultur, identitet og sprog gennem systematisk undersøgelse og diskussion af litteratur og andre æstetiske tekster**" (9.klasse Fælles Mål)

BIOGRAFIEN SOM GENRE

Biografien som genre er ikke helt entydig. I en tid, hvor alt står til forhandling og fiktion udvikler sig på mange nye måder kan det være på sin plads at få defineret, hvad det egentligt er for en størrelse rent genre-mæssigt. Selvbiografi, erindring, livsfortælling, autobiografi, -kært barn har mange navne, men rent didaktisk er det ikke helt væsentligt at genren er klar, for den der skal lære at skrive og skabe betydning med sproget. **Litteraturens veje** (Fibiger/Lütken, 1996) definerer biografien som en livsbeskrivelse. "I en biografi stræber man efter at fremlægge ens persons liv. Derfor er biografien i familie med romanen, men den væsentlige forskel er, at biografien er forpligtet på virkeligheden". Der er altså en anden, der konstruerer eller rekonstruerer ens persons liv. Førhen skulle man være afgået ved døden og have udspillet en særlig rolle i samfundet, for at nogen fandt det interessant at rekonstruere ens liv med særlige udvalgte begivenheder eller træk, for at samtiden skulle forstå en. Med 1990'ernes postmodernisme genopdagede man biografien og den udviklede sig fra en slags jegroman til en slags bekendelseslitteratur, en selvbiografi, hvor man skriver om sit eget liv, mens man endnu lever. I vor tid er autobiografien blevet populær, fordi det ikke længere koster så meget at udgive bøger. Derfor ser man de nye biografier(auto/selv) vokse frem med større eller mindre litterære kvaliteter med mere eller mindre skjulte familiehemmeligheder, der udløser debat i samtiden. Når man skal arbejde med biografi som genre kan det være en god ide at give eleverne mulighed for at stifte bekendtskab med forskellige uddrag af biografier eller læse biografier for at få indblik i sprog-mønstret og strukturen.

I forhold til en progression i læringen kan man påbegynde arbejdet ved at tage udgangspunkt i erindringen som genre og fokusere på få erindringsnedslag i livet, eftersom eleverne ikke er så gamle endnu. Anekdote, erindring og fortælling kan fungere som små delelementer man kan øve sig på i 6. klasse hen mod at skrive større sammenhængende biografi i fx 9 klasse.

Anekdoter, som kan være humoristiske, kan tage udgangspunkt i fx ferieminder. I elevernes tekster fra 8. klasse vender mange tilbage til deres lejrskoleophold i Danmark, hvor de første gang bliver mindet om, at deres sprog er anderledes. De har misforstået et ord og det bliver sjovt. Disse oplevelser kunne samles som små anekdoter. Erindringerne er mere knyttet til de umiddelbare sansninger, lyde, lugte, smagsoplevelser, følelser. I Hannes fortælling er der mange små erindringer, der er sanselige fx i forhold mad, "det var som at komme i himmerige". Hannes fortælling er netop en fortælling og ikke en biografi, fordi de erindringsnedslag hun giver os er knyttet til det særlige ved at være en del af et mindretal og vokse op efter krigen på særlige vilkår.

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

Men man fortæller ikke bare i tid om personer, steder og begivenheder. Man tilrettelægger også sproget, så det passer til netop genren. Erindringen om noget helt særligt skal sanses af andre og derfor skal de sproglige virkemidler tages i brug og der skal males med den sproglige pen, så læseren kan forstille sig sansningen. Når man lytter til Hannes fortælling kan man sagtens forestille sig den længsel, der har været og de udfordringer man havde, når man som 7årig skulle samle træ langs jernbanen midt om natten med sin familie for at kunne få mulighed for opvarmning eller skulle "stjæle koks og briketter" ved havnen for at kunne betale frisøren.

Biografiens grundlæggende fortællemønster er beretningen. I dette materiale er den en faktuel beretning, **der skildrer virkeligheden**, som den forstås og fortolkes af fortælleren. I modsætning til den fiktive biografi, hvor der må leges med fiktive greb, løgn m.m.

Beretningen følger følgende mønster:

1. Orientering om tid, sted, personer. Fungerer som indledning.
2. Begivenhed/er. Fx barndomserindringer, børnehaven
3. Ny orientering. Fx miljøbeskrivelse, person- og stedsbeskrivelse.
4. Ny begivenhed/er. Fx skoletid, konfirmation eller fritidsoplevelse.
5. Ny orientering. Fx miljøbeskrivelse, person- og stedsbeskrivelse.
6. Ny begivenhed/er. Fx afslutning på skolen.
7. Evaluering. Fx Ønske for fremtiden.

I oplægget til eleverne i Sydslesvig blev der lavet følgende instruktion til eleverne i forhold til genren.

Til eleverne. Hvad er en biografi?

Førhen skrev man biografier om folk, når de ikke længere levede og måske havde haft en større betydning i samfundet. Det var en form for eftermæle, kalder man det. Det var altså forfattere, der måske ikke selv havde kendt personen, der skrev om vedkommendes liv og bedrifter. Der er skrevet mange biografier om store politikere, forfattere og andre kulturpersonligheder, hvis liv er interessant for os andre at læse om. I biografien kan man læse om personens opvækst og hvilke forhold, der fik betydning for personens liv.

Den biografi I skal skrive, kaldes en **selvbiografi**. Den skrives af jer selv, mens I lever, men strukturen er den samme. Forskellen er blot, at selvbiografien er mere personlig.

Selvbiografien skal være en multimodal tekst (billede, tegninger, tekst) og skal

- skrives i jeg-form.
- skal fortælles i datid – berettende form.
- indeholde selvvalgte tidstypiske begivenheder, der er særligt vigtige for jeg-fortællers opvækst i Sydslesvig – tonet med en "sprogshistorie" fx at vokse op med to sprog. Vinklen kan være humoristisk.

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

- indeholde historiske begivenheder, der er særligt vigtige at fortælle om i relation til egnen/stedet.
 - indeholde beskrivelser af jeg-fortællerens nærområde med foto, kort, illustrationer.
 - indeholde tidstypiske ord, dialektord og/ eller billeder af særlige genstande, der har betydning for jeg-fortælleren.
- Formatet skal sættes op i et word-dokument med to spalter. Liggende format.
 - Selvbiografien skal være på ca. 6-8 sider med billeder/tegninger osv.
 - Linjefastand 1,5. Du vælger en god skrifttype, der passer til dig og dit liv.
 - Der skal være en forside inklusive de 6-8 sider med titel og navn.
-

SÅDAN SKAL DIN BIOGRAFI UDFØRES?

Vælg papirformat "liggende". Brug word-dokument. Anvend spalter, dog ikke på forsiden. Lav plads til forsiden, men lav den ikke som det første. Forsiden skal på en måde opsummere din biografi. Der kan være et billede udenpå af dig eller din egn, din by osv. eller det kan være kunst, tegning, som du selv har udført. Vent med forsiden til sidst.

1. Præsentation af jeg-fortællerens geografiske rum og familiære rum. **Indled med:** Hvor er du født og vokset op? Der kan være billeder af landsbyen, bydelen, et lille geo-kort, der viser overblik. Hvem er dine forældre og har du familie i nærheden, søskende. Brug billeder.
2. **Lav herefter 5 erindringsnedslag** eller mere, der viser tilbageblik fra særlige begivenheder. Det kan være: a) særlige erindringer om din familie/ særlige familiebegivenheder. Da jeg var ca. 3 år skete der... b) erindring fra børnehaven c) erindring fra 1. skoledag d) erindring fra særlige begivenheder i landsbyen/byen hvor særlige genstande optræder eller spiller en rolle, lejrskoler, årsmøder, majfest, lanternefest osv. e) erindring fra første ungdomstid, konfirmation. Alle 5 erindringer skal indledes med en overskrift. **Fortæl i datid.**
3. **Indsæt billeder eller andet, som du synes er relevant for din fortælling.** Billederne skal spille sammen med teksten, gentage eller udvide teksten.
4. **Afslut** med et ønske for fremtiden.
5. **I hele fortællingen er det vigtigt, at du fokuserer særligt på det vilkår det er at vokse op med to eller flere sprog.**
6. **Du skal tænke på din modtager, når du skriver. Din modtager er en elev i 8.klasse i Danmark og som ikke kender til det danske mindretal i Sydslesvig.**
7. **Sørg** for at forklare undervejs, hvis du bruger særlige ord.

Lærervejledning til ”Min selvbiografi” – Dansk

Anette Krenzen

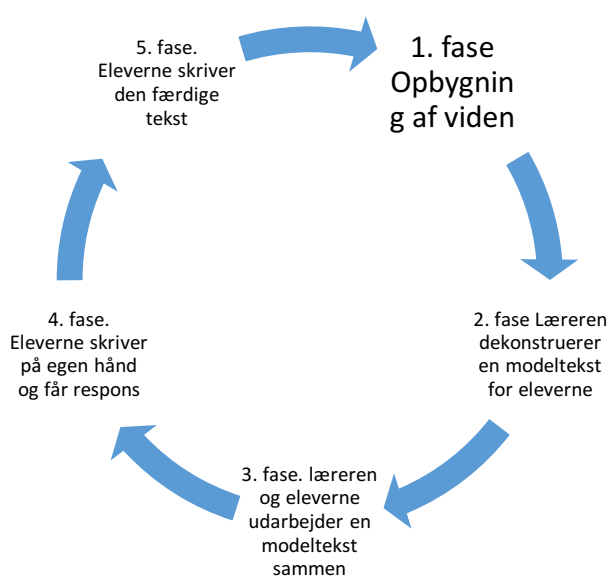
TILRETTELÆGGELSEN AF ET FORLØB

At kunne planlægge, forberede, fremstille, respons, korrektur og præsentation og evaluering.

Lærerens tilrettelæggelse af et forløb om fremstilling af selvbiografier i 6.klasse – 8.klasse kan udgangspunkt i ovenstående færdigheds- og vidensmål.

1. **At planlægge.** Eleven kan tilrettelægge proces fra ide til færdig handling/ Eleven har viden om komplekse fremstillingsprocesser.

At komme i gang med selve ideudviklingen og skriveprocessen kan være kan for nogle elever være en større opgave. Det kan derfor være en god ide at modellere processen. Med udgangspunkt i en stilladserende læringscyklus, som fx TLC, skal eleverne møde gode, inspirerende tekster indenfor genren, hvor de lærer, hvorledes form og indhold spiller sammen. Teaching Learning Cycle er en undervisningsmodel og metode, der bringer eleverne igennem forskellige faser i skriveprocessen med et sprogligt fokus for at støtte deres fremstilling af tekster. Metoden har sit udspring i australsk genrepædagogik.

I planlægningsfasens første del, fase 1, skal der opbygges viden om biografi som genre. I forløbet med eleverne i Sydslesvig havde skolens lærere inviteret en fortæller med en del livserfaring i mindretallet til at lave en mundtlig fortælling for eleverne. Fortællingen havde særlige erindringsnedslag i forhold til at være dansk i et mindretal fx at tilegne sig den danske identitet, sproget som betydningbærer, sammenhold og traditioner og håb for fremtiden. Eleverne skulle lægge mærke til, hvordan man fortæller med tilbageblik. Eleverne diskuterede derefter indholdet og formen i relation til dem selv og i relation til genren beretning. De fik herefter en interviewopgave, hvor de skulle interviewe flere klassekammerater om det særlige ved at være i et dansk mindretal.

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

Fx Hvilke sprog taler du derhjemme, i skolen, i fritiden? Hvilke/t sprog er dine/t hjertesprog? Hvorfor? Hvad betyder det for dig at tilhøre et mindretal? Hvilke erindringer har du om dit første møde med dansk sprog og kultur? Resultatet skulle samles i fælles opsamling med pointer og skulle i første omgang tjene som øjenåbner og refleksionsrum.

Herefter kan læreren gå ned i litteraturen og udvælge forskellige eksempler på erindringer, små anekdoter, fortællinger, som tilsammen kan give formen og sproget. Blandt danske forfattere er rige muligheder. Vis eksempler på sprog, der er sansende i tilbageblikket. Vælg nedslag i mødet med særlige begivenheder, sproget. osv. De enkelte nedslag kan have tidstypiske træk, særlige sproglige træk, særlige måde at håndtere jeg-fortællerstilen på eller en særlig måde at illustrere på, hvis erindringsnedslagene er multimodale tekster. I bogen "På sporet af mindretalslivet" (Buck A, Bonhoff L, Clausen R & Rasmussen R, 2010) Museum Sønderjylland, s. 135 erindrer flere fra mindretallet syd for grænsen sommerferietoget til Danmark både før og efter krigen. Mange af beskrivelser betegnes som nærmest paradisiske. Lyt bare til Hannes fortælling. Lad eleverne stifte bekendtskab med mange af disse erindringer gennem tiden for at modellere deres egen selvfortælling. Der vil næppe være elever på danske skoler i dag der vil længes mod Danmark, som noget paradisisk, men i sammenligningen vil der være et umiddelbart rum for forståelse af historiens udvikling og betingelser for identitet. På specialtoget til Danmark i 1949 sang alle børnene "Så rejse vi til vort Fædreland" og "Jeg elsker de grønne lunde". Hvad mon de synger i dag? I fortællingerne kan man se illustrationer som Kinderausweis og andre identitetspapirer. "For børnene var opholdene en uvurderlig gave både sprogligt og identitetsmæssigt, dette Danmark var landet, der flød med mælk og honning". Men hvordan er det mon i dag? I "Min historie" Dansk lærerforeningen er der henvisning til biografier af Kim Fupz Aakeson, Dy Plambeck, Cato Thau-Jensen, Jens Blendstrup, Leonora Christina Skov.(2010) er der god inspiration at hente på det litterære område.

- 2. At forberede. Eleven kan disponere og layoute stoffet, så det fremmer hensigten med produktet.** I fase 2 gennemgår læreren en lille kort erindring, som kan fungere som modeltekst for elevernes opbygning. Læreren skal "nedbryde" teksten for eleverne så mønsteret beretning fremkommer i disponeret form og fokusere på de sproglige detaljer, som fungerer hensigtsmæssigt for genren. Vis hvordan biografien eller uddrag af en biografi er bygget op med a) orientering om tid, sted, personer, b) 1. begivenhed, c) ny orientering d) ny begivenhed/erindring osv. Fokuser på hvordan jeg-fortællingen sprogligt skaber betydning. Både på sætningsniveau og på ordniveau. Fokuser på særlige ord, der knytter an til identitet eller tilhørsforhold. I forhold til illustrationerne er det vigtigt at der gives gode eksempler på multimodale produktioner hvor billeder, fotos og tegninger spiller sammen med teksten. De skal undgå at illustrationer blot bliver et tilfældigt tegn fra WordArt!
- 3. I denne fase 3** udarbejder læreren sammen med eleverne en modeltekst om erindringsnedslag. Her skal eleverne **have viden om målrettede dispositioner og formidlingsformer.** På baggrund af den viden eleverne har opnået i fase 2 skal teksten nu udarbejdes. Man kan også vælge at lave deltekster i forhold til forskellige erindringsnedslag, som sprogligt viser hvorledes man kan anvende fx sætningsstartere til at støtte.

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

Indledning/ hvor er du født, vokset op? Hvem er din familie? Hvor bor du? Hvordan ser der ud?

Jeg hedder
Jeg blev født d.
Jeg er vokset op i
Jeg bor i
Min familie består af
Min tilknytning til mindretallet går gennem generationer

Hoveddel - Giv de 5 erindringer en overskrift! Indsæt billeder, tegninger, kort, m.m. i teksten.

1. erindring. Sproget

Som barn voksede jeg op med dansk / flere sprog
Da jeg var lille....
I min familie skete det ofte at,

2. erindring. Tidlig barndomsoplevelse

Jeg kan huske, da jeg var lille og første gang skulle
Mit møde med de danske sprog var
Da jeg gik i børnehaven kan jeg huske en sjov begivenhed

3. erindring. At være elev på en mindretalsskole

Jeg begyndte i år ... på skolen
Jeg husker, at første gang,
Når vi mødtes til fx sommerfest kan jeg huske
En særlig tilbagevendende begivenhed var

4. erindring. Møde med Danmark.

Når vi skulle til Danmark skete det ofte at jeg
I år var jeg første gang i

5. erindring. Ungdom.

For knap 3 år siden
Sidste år oplevede jeg

Afslutning. Ønske for fremtiden

At vokse op med to eller flere sprog synes jeg
Hvis jeg skulle ønske noget for fremtiden, ville det være at

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

Der bygges derefter gode modeltekster op i forhold til de enkelte erindringsnedslag. Inddrag viden fra fase 2 så der rettes fokus mod sproget. Skriverammen med sætningsstartere kan både støtte eleverne, hvis de er sprogligt udfordret, men også virke lidt stereotyp på dygtige elever. Man må da selv planlægge med udgangspunkt i elevgruppen. Erindringerne skulle gerne blive personlige og forskelligartede.

4. fase. **Eleverne kan fremstille sammenhængende tekster i forskellige genrer og stilarter.** Nu skal eleverne skrive på egen hånd. Det er vigtigt at de har adgang til billedmaterialer, fotos, tegninger og andet, som de vil sætte sammen med teksten. Her skal de træffe de særlige valg for stilen. Om de vil udevide teksten, supplere eller blot sige det samme som teksten og de skal lære at begrunde hvorfor.
5. fase. **Eleverne modtager respons og giver respons.** Lad eleverne i forhold til de opstillede kriterier for den gode tekst give hinanden målrettet respons. Opstil synlige kriterier for eleverne i forhold til form og indhold, så eleverne har noget at styre efter.
6. Vælg præsentationsform. Lad eleverne udstille deres produktioner og fremlægge dem for hinanden eller anden målgruppe afhængig af konteksten.

UD AF DANSKFAGET OG IND I HISTORIE, TYSK OG SAMFUNDSFAG

Arkivering ned i historien/mindretalsforståelse, - historiefaget.

Aktualisering i forhold til flersprogethed/ mindretalsforståelse, - tysk og samfundsfag. **Laver jeg til sidst!**

ELEVAKTIVITETER TIL SELVBIOGRAFIERNE OG HANNES FORTÆLLING

- A. Hannes fortælling.
- B. Mød Verena fra Kiel.
- C. Mød de 6 elever fra Flensborg.
- D. Mød andre elever fra Sydslesvig.

A) HANNES FORTÆLLING – MØD HANNE.

Aktiviteterne er bygget op over 1) Lyt til Hannes fortælling 2) Spot på sproget 3) Spot på mindretallet. 4) Spot på kultur.

I de tre elevaktiviteter skal eleverne lytte med forståelse til Hannes fortælling. Fortællingen er transskriberet som støtte til elevernes forståelse. Hanne taler med dialekt. Hun er født i 1936 i

Lærervejledning til ”Min selvbiografi” – Dansk

Anette Krenzen

Flensborg, voksede op i Flensborg og bosatte sig senere lige på grænsen til Tyskland i Danmark. Hun taler ikke rigsdansk, men sønderjysk blandet med tysk og plattysk. Lad eleverne lytte første gang uden manuskript for at opleve sproget og dets klang. Formålet er at få den sproglige oplevelse af talesproget. Lad eleverne måske lytte en gang mere med forståelse og bed dem notere ord, de særligt lægger mærke til. Tal om indholdet. Hvilke temaer kommer fortælleren ind på? Lyt også til intonationen. Er der steder i fortællingen, hvor talesproget har en særlig betydning? Læg mærke til sprogmelodien, når der fortælles. Sprogets melodi er parallelt med fortællingens indhold.

I 2) **Spot på sproget.** Lad eleverne undersøge, hvor mange forskellige sprog, der fremkommer i fortællingen og lad dem undersøge hvornår og måske hvorfor Hanne laver kodeskift. Når Hanne fortæller om ferierejserne til Roskilde slår hun over i rigsdansk eller når hun beretter om juleaften eller helt personlige oplevelser slår hun over i tysk eller plattysk. Undersøg særlige ord, der knyttet til grænselandet, som ikke forekommer i andre dele af landet fx Rummelpot. Lad eleverne undersøge de tre forskellige sproglige udgaver af visen Rummelpot for den måde at sammenligne de tre forskellige sprog. Hvad er ens, hvad er forskelligt? Hvad kan forklare det sproghistorisk? Se nærmere på sætningerne og undersøg hvordan talesproget adskiller fra skriftsproget, når man erindrer og laver små nedslag. Eleverne skal lægge mærke til at talesproget ofte er næsten ufuldstændigt i forhold til skriftsproget, og nærmest som *stream of consciousness*, hvor det ene ord tager det andet og åbner op for glemte og gemte erindringer. Læg mærke til de elementer, der har anekdoten i sig, erindringen eller bare fortællingen. Undersøg til sidst. Hvad er mon Hannes hjertesprog?

Oplysninger til *Mød Hanne*

Traditionen med at synge og bruge rummelpotten nytårsaften, hvor børn går rundt til de forskellige gårde, banker på og ønsker godt nytår for så at få en æbleskive eller andet, hører til i det dansk-tyske grænseland. Potten er en gnidetromme, som kan larme, hvis man ikke er gæstfri og serverer.

<https://de.wikipedia.org/wiki/Rummelpottlaufen>

Rummelpotwise skal lige sættes anderledes op

(Sønderjysk)

Fru, fru, lok e døde op

æ Rummelpot vil ind.

De kom æ skib fra Holland,

de hav så goj en vind.

Styrmand vil vi prise

Kaptajnene vil vi hejse.

Lærervejledning til ”Min selvbiografi” – Dansk

Anette Krenzen

Sæt æ sejl op i æ top
å gi mæ naue i æ Rummelpot!

Hallo – hallo en æffelkagh elle to
å ven den æ få lille
så gi mæ to for jen.

(Plattysk)

Fru, måk de Dör op
de Rummelpot will in.
Då kommt en Schip von Holland,
dat hätt keen gute Wind.
Schipper sölln wi reissen,
Stürmann sölln wi preisen.
Sett de Segel op in e top,
un gif mi wat in e Rummelpot!

Roll, roll, roll - dat ole Wif is dull
oder toll
(Omkvæd)

Rul, rul, rul, den gamle kvinde er skrap eller god.

(Rigsdansk)

Frue, luk døren op,
Rummelpotten vil ind.
Der kom et skib fra Holland,
det havde så god en vind.
Styrmand vil vi prise
kaptajnen vil vi hejse.
Sæt sejlet op til vejs
Og giv mig noget i potten.

Hallo hallo -
en æblekage eller to
og hvis den er for lille
så giv mig to for én.

På flere tyske hjemmesider er det muligt at finde forskellige udgaver af Rummelpotvisen. Også på YouTube er det muligt at finde syngende udgaver. Lad eleverne lytte med fokus på sprogforståelse og ords betydning.

3) **Spot på mindretallet.** Lad eleverne undersøge hvordan og på hvilken måde Hanne knyttes til mindretallet. Brug oplysninger fra den transskriberede tekst og sammenlign med informationer fra

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

historiedelen. Iagttag igen, hvordan sproget anvendes, når der skal tales om de særlige følelser i forhold til at komme på dansk skole lige efter krigen. Hvilke elementer knyttes til fx mindretallet lige efter krigen? Især de helt almindelige levevilkår spillede en stor rolle, at få mad, komme i bad osv. Hvordan taler Hanne om det? Hvordan opleves det at komme på ferierejse i Danmark? Læg mærke til hvad, der fortælles om. Hent oplysninger i historiedelen om betydningen af ferierejser i Danmark før og efter krigen. Læg mærke til sangen fremhæves, som noget af det, der binder mindretallet sammen. Hvordan mon sangen står i dag?

4) **Spot på kultur.** Hvordan har Hannes liv formet sig som grænselandsbeboer? Læg mærke til at hun fortæller om at rejse og komme ud i verden. (I en alder af 80 år rejser Hanne stadigvæk rundt i det meste af Europa med sin mand mange gange om året) Hvilken betydning mon det har at hun er vokset op med flere sprog? Hvordan fortæller hun om skolegangen og de forskellige skoler i Flensborg? Hvordan var det at være barn først i 1940'erne?

B) MØD VERENA FRA KIEL

Verena Neumann er født i 1986 i Kiel. Så langt nede i Sydslesvig har mindretallet særlige udfordringer. Eleverne skal særligt lægge mærke til, hvorledes Verena udvikler sit danske sprog gennem tiden og hvad der særligt betinger, at hun tilegner sig det danske sprog. Hvad har positiv og negativ indflydelse på processen? Jo længere væk fra grænsen, jo sværere er det med sproget. Hvad betyder det mon, når det danske sprog kun er et skolesprog og kun bruges i skolen, men ikke i hverdagslivet? Eleverne skal bl.a. i denne tekst i forhold til videns- og færdighedsmål analysere **kultur og identitet i tekster**. Lad eleverne gå ned i teksten og i forhold til strukturen i genren undersøge hvorledes hun fortæller sig selv som sydslesviger, hvilken sprogkultur hun forholder sig til og hvilke overvejelser hun har i forhold til tilhørsforhold. Hvad vælger hun at fremhæve i sine erindringer og hvordan?

Hvordan oplevede Verena "Rejsen til Silkeborg". Der er 50 års forskel på Hannes rejse til Roskilde og Verenas rejse til Silkeborg. Hvor lægges der betydningen i erindringen hos Verena i forhold til Hanne? Undersøg på ordniveau, hvorledes det danske sprog er påvirket af tysk. Undersøg på sætningsniveau særlige måder hun bygger sætningen op, hvor der indflydelse fra tysk. (Verena taler sydslesvigsk dialekt, som er dansk med tysk intonation, med tyske ord i blandt og med omvendt ordstilling til tider). Mon man kan se det i skriftsproget? (**systematisk fremstilling**) Hvilke illustrationer

C) MØD DE 6 ELEVER FRA FLENSBORG

Eleverne skal i disse aktiviteter ind sproget og genren hos de 6 elever fra Sydslesvig. 1) Læs med genrebriller. 2) Spot på sproget, ordforråd, ordbetydning, sætningsniveau. 3) Undersøg kulturidentitet og mindretalsforståelse.

1. Læs med genrebriller) Eleverne skal læse de 6 biografier og skal nu ned i teksterne og i forhold til genren biografi undersøge og vurdere på hvilken måde eleverne i Sydslesvig skaber betyd-

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

ning med sproget i forhold til det at tilhøre et mindretal. Hvad fremhæves i erindringerne tematisk? Er der et mønster? Hvad fremhæver eleverne som vigtige erindringsnedslag for deres egen forståelse? Undersøg indholdet. Hvordan strukturerer eleverne deres erindringer i genren? 2) **Spot på sproget.** Gå på jagt i teksterne efter særlige vendinger, særlige ord, som du normalt ikke hører i Danmark? Eller som bare formuleres anderledes.

3) **Undersøg kultur-identitet og mindretalsforståelse.** På hvilken måde illustrerer de deres erindringer? Hvad fortæller det om eleverne og deres tilhørsforhold til Danmark. Hvorfor mon eleverne går i en dansk skole? Er kulturforståelse og mindretalsforståelsen bundet til skolen eller henter eleverne også tilknytning andre steder fra? Hvordan oplever de Danmark og tilknytningen til Danmark? Hvilken betydning har skolerejserne til Danmark eller rejser med børnehaven? Find eksempler i alle teksterne. Sammenlign med Hannes fortælling og Verenas fortælling. Hvor er forskellen? I forhold til erindringen om børnehavetiden, hvad betyder noget for eleverne og i forhold til det at gå i dansk skole, hvorledes fortæller eleverne om deres skole og den betydning skolen har som en del af deres identitetsforståelse.

D) MØD DE ANDRE ELEVER FRA SYDSLESVIG – "JEG ER EN DEJLIG MELLEMTING" OG "SPROGET ER VEN MAN SKAL LÆRE AT KENDE"

I den sidste del findes her udsagn fra flere forskellige elever fra Sydslesvig om identitetsforståelse, syn på sproget, tilknytning til Danmark. Lad eleverne undersøge udsagnene og vurdere dem i relation til deres egen kulturforståelse.

Ferie – tilknytning til Danmark

(Jerik) "Når vi havde ferie kørte vi for det meste væk, til Hvidesande Belgien eller Hjørring. I Hjørring bor min mormor og morfar. De bor i et stort gult hus med to etager. I sommeren lavede vi altid blåbærmarmelade og jeg legede altid med deres hund Sitta. I Belgien bor min tante, onkel, fætter og kusiner, og i Hvide Sande er vi altid i sommerhus."

(Kari) "Vi har et sommerhus i Danmark. Det ligger i Hejlsminde. Da jeg var lille legede vi altid i udehaven. Da jeg så blev lidt ældre begyndte jeg at spille badminton sammen med mine søskende. Om sommeren tager vi altid en tur ned til stranden. Jeg har altid nydt sommeren i vores sommerhus, fordi vi altid spiste udenfor på vores terrasse. Nogle gange kører vi til Kolding Storcenter og det er også ret hyggeligt. I sommerferien var vi som sædvanligt to til tre uger i Danmark."

(Fritz) "Min farmor og farfar har sommerhus tæt på Skagen og der er vi rigtig tit. Der er også en god skaterbane. Og hvert år tager vi med vennerne til Fårup Sommerland og hygger os hele dagen".

"Men i 6.klasse var vi på Bornholm, den var den bedste klasserejse jeg indtil har haft. Men den dårlige side af klasserejsen på Bornholm var at bornholmerne har sagt til os, at vi er "nazister", fordi vi var hovedsagelig tyskere, men det er selvfølgelig noget lort." (Karim)

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

"I 7 klasse var jeg første gang hos plejeforældre, min mor har næsten tvunget mig til det, fordi hun har gode erindringer på sin barndom hos plejeforældre." (Plejeforældre er ferieførældre i Danmark)

Sproget

"Som barn voksede jeg op med to sprog, fordi min far gik på en dansk skole og min mor på en tysk. Jeg kan huske, da jeg var lille og for første gang kom til den nye børnehave kendte jeg slet ingen. Mit møde med det danske sprog var ligesom at møde en ny ven, som man har i langt tid. Man skal lære dem at kende." (Jesper)

Med mine venner og min familie snakker jeg tysk, men kalder mine forældre for "mor" og "far".

(Marie)

"Da jeg gik i 6 Klasse havde jeg en udvekslingselev i Roskilde, der hed "Mathilde". Efter jeg boede hos hende derhjemme i en uge, tog vi med tog over til mig, hvor hun også blev i en uge. Det var meget spændende at se, hvordan det er at leve i Danmark og at gå i skole derhenne. På hendes skole var der ikke så mange regler, og de måtte meget mere end hos os. Danskerne snakkede meget hurtigt og utydeligt dansk, så jeg nogle gange havde lidt svært ved at forstå, hvad de sagde."

(Marie)

"Først kom jeg i en tysk børnehave, men senere ville min mor, at jeg skulle lære dansk. Jeg skiftede til Harreslev Dansk Børnehave og kom på Harreslev Danske Skole. I skolen taler jeg dansk, men i pauserne tysk. Mine venner og jeg taler egentlig altid tysk, men med min mor og søster taler jeg nogle gange dansk. Derfor synes jeg, at jeg er mere tysk end dansk". (Aileen)

"I året 2007 flyttede jeg tilbage til Flensborg, hvor jeg gik 1 år i en dansk børnehave, - jeg blev smidt fra en tysk storby ind i en lille dansk børnehave. I første omgang var jeg ikke så glad for det, men tiden beviste, at det er godt og praktisk at kunne 2 sprog. I børnehaven snakkede jeg næsten altid tysk, men til min forundring svarede pædagogerne altid på dansk, jeg snakkede kun med mine kammerater på tysk" (Karim).

Her i Flensborg er der sådan noget blandet sprog. Når man snakker med nogen blander der sig egentlig sådan en blanding af dansk og tysk. F.eks. siger man til blandet, *misket* fordi på tysk hedder blandet; *gemischt*. Man blander her rigtig!

(Karim)

"I Sydslesvig er der mange, der ikke taler korrekt tysk. Der er mange som siger die Gelb, die Rot og die Blau. Men det hedder det ikke, og det ved mange ikke. Det hedder faktisk das Gelb, das Rot og das Blau... men de fleste folk synes det lyder forkert.

Her i Sydslesvig har man også overtaget, at man siger du og ikke Sie. Da mine forældre fortalte mig og mine brødre, at man skal kalde folk "Sie" og ikke "du", tænkte vi, fordi man i Danmark kun kalder dronningen for "De", at alle mennesker er dronninger og konger. Her siger mange børn "jeg også" men det hedder "også jeg", eller de siger: "jeg også ikke", men man skal sige " jeg heller

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

ikke", det har jeg også sagt meget tit, men efter lidt tid siger man det rigtigt, fordi lærerne gentager det rigtigt. Man kan sige, at de børn, der er tyskere, men går på en dansk skole kan ikke rigtig dansk eller tysk. De snakker en blanding af begge dele. Min mor korrigerer mig nogen gange, når jeg taler tysk, hun har engang sagt til mig, at det hedder "die ganze Zeit" og ikke "Ganze Zeit". Da en fra klassen sagde det forkert, sagde jeg til ham, at det hedder "die ganze Zeit", og så blev han mega sur og siger, at han har sagt det, men alle i klassen mente, at han har sagt det forkert. (Oscar)

"Jeg går på en dansk skole i Flensborg. Der taler vi dansk i undervisningen, men i pauserne og fritiden snakker vi for det meste tysk." (Pauline)

Identitet og kultur

"Når der er håndbold Europamesterskab så er det altid det samme spørgsmål, holder vi med Danmark eller med Tyskland? For det meste ryger Tyskland meget hurtigt ud, derfor er det ikke længere et stort tema, hvem jeg holder med. På det danske landshold er der mange spillere fra SG Flensborg-Handewitt, derfor er det en stor del af mig. Jeg kender flere landsholdspilleres navne fra det danske hold end fra det tyske. Men det er lidt træls, når Flensborgs spillere kommer til skade i en landsholdkamp."(Oscar)

"Næste år skal jeg på en efterskole som hedder Oure. Det er kun muligt, fordi jeg kan tale dansk. Jeg kender mange fra mit håndboldhold, som også gerne vil på en efterskole, men det kan de ikke, fordi de ikke kan dansk, og det er de meget kede af. Men mange i min årgang vil ikke på en efterskole. Jeg synes, at det er lidt træls for dem, som gerne vil, men ikke har mulighed for det, og dem som ikke vil på efterskole, men har gode muligheder for det. Jeg synes, at det er en god mulighed for at lære nye venner og en ny kultur at kende. Jeg glæder mig allerede meget til efterskolen. Mine brødre er allerede på denne efterskole og derfor kender jeg skolen."(Oscar)

"Når vi mødtes til lanternefest i børnehaven kan jeg huske, at vi allerede uger før selv har bastlet vores egen lanterne i børnehaven. Det var meget spændende for mig at se, hvordan min lanterne så ud i hvert år, for den var altid helt anderledes. Vi fik mønstre, pap, farver og mange andre ting som vi kunne klistre eller tegne på. Jeg husker, at jeg et år havde en cylinderform, med mørkeblå pap, og mange pletter med forskellige farver på i et af årene.

Om aftenen ved lanternefesten fik vi først aftensmad, stegte pølser med brød, og bagefter tændte vi alle vores lanterne, som lyste hele Jaruplund op i varmt, dejligt lys. Vi gik rundt og sang sangene, som vi har øvet. Jeg husker endnu, at jeg altid var lidt bange for, at det kunne begynde at brænde i papiret, når vi gik med det brændende lys, men det skete heldigvis aldrig. Ellers var det altid en sjov tradition." (Pauline)

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

"Det, jeg ønsker mig mest, er, at krigene og vold holder op. Det er bare meget træls, og jeg kan blive sur over at tænke på, hvor mange mennesker dør, taber deres hjem eller mister de personer, de elsker. Men krigen vil vel aldrig stoppe.

Ellers vil jeg gerne afslutte skolen med Abitur (studentereksamen), for bagefter at studere i Danmark. Det er en meget god mulighed for os fra mindretallet. Vi har flere muligheder senere i livet (som f.eks. at kunne leve nemt i Danmark eller Tyskland)." (Pauline)

"Mit liv er et dansk og tysk, da min mor holder på, at jeg er dansk og min far er tysk, så er jeg en dejlig mellemtung. Det betyder, at jeg kan udnytte de fordele, der er i at være dansk, og jeg kan udnytte de tyske fordele." (Rasmus)

"Den sidste dag i børnehaven optrådte vi med alfabetstykket, hvor vi sang alfabetet på dansk. Derefter fik vi en mappe, hvor alle de ting vi havde oplevet i børnehaven var. Så sagde jeg farvel til medarbejderne og gik hjem. Da jeg kom hjem var min mormor og morfar der, men også min Oma og Opa og jeg tror, der mærkede jeg for første gang, at jeg var dansk og tysk." (Rasmus)

Min første klassefart

"Min første klassefart gik til Rendbjerg, hvor vi hele dagen lang legede på en klippe ved siden af det hus, vi boede i. Nogle gange gik vi ned til stranden, men hele tiden snakkede mine venner og jeg tysk sammen, det var helt normalt, men hvis man nu tænker over det, så er det måske ikke så

godt hele tiden at snakke tysk." (Rasmus)

Lærervejledning til "Min selvbiografi" – Dansk

Anette Krenzen

"Selvom jeg går på en dansk skole, føler jeg mig mere tysk end dansk. Derhjemme snakker jeg både tysk og dansk, men alligevel lidt mere tysk. Jeg synes, at det er meget godt, at vokse op med flere sprog, fordi man senere også har flere muligheder. (Malou)

Makkerpar-opgave. PING-PONG.

Først på egen hånd. Lad den enkelte elev undersøge vigtige udsagn og ord, der skrives ind i fx to-kolonnenotat.

Vigtige ord og udsagn – Her skriver eleven	Lav <i>ping – pong</i> og skriv det, som din makker har foruden dig.
Identitet	
Kultur	
Sprog	
Tilknytning til Danmark	

Lad eleverne to og to undersøge, hvorledes de sydslesvigske elever taler om deres tilknytning til Danmark, sproget og identiteten. Først alene og så deler man med en makker.

Sæt fokus på de kerneord/ kernesætninger, der fylder i deres små erindringer. Sæt streg under vigtige udsagn, som kunne være:

Ferieminder, klasserejser, muligheder, fremtid.

Jeg en dejlig mellemting. (identitet)

Sproget er en god ven, man skal lære at kende. (sprogsyn)

Det er ikke så godt hele tiden at snakke tysk. (sprogsyn)

Der mærkede jeg første gang, at jeg var dansk og tysk (identitet)

"Når der er håndbold Europamesterskab så er det altid det samme spørgsmål, holder vi med Danmark eller med Tyskland? (kultur)

Man kan sige, at de børn, der er tyskere, men går på en dansk skole kan ikke rigtig dansk eller tysk. (kultur)

Danskerne snakkede meget hurtigt og utydeligt dansk, så jeg nogle gange havde lidt svært ved at forstå, hvad de sagde. (kultur)

Men den dårlige side af klasserejsen på Bornholm var at bornholmerne har sagt til os, at vi er "nazister", fordi vi var hovedsagelig tyskere, men det er selvfølgelig noget lort." (kultur)

Gå sammen i en gruppe af 4. Der arbejdes med PING-PONG-PAR og PING-PONG-PAR-PEN

Lærervejledning til ”Min selvbiografi” – Dansk

Anette Krenzen

Lad eleverne diskutere udsagnene skiftevis og forsøge at forklare, hvad der kan ligge bagved. De kan sammenligne med deres egen kultur og selv tage stilling til, hvad det danske sprog betyder for dem, hvad der gør, at de føler tilknytning til Danmark, hvad der gør dem danske.

I samtale med flere klasser i Sydslesvig nævnte flere af dem, at det stadig er muligt at opleve i Danmark, når man er på ferie at blive tiltalt som nazist af jævnaldrende, unge mennesker, blot fordi man har et anderledes sprog og kommer syd for grænsen. Mange elever oplever det som sårende og som respektløshed. Hvordan skal så føle sig dansk? Spørger de.

Lad eleverne tage stilling til spørgsmålet.

Lad eleverne i gruppen udvælge tre vigtige udsagn og begrunde valget.

ELEVSIDE – AKTIVITETER